

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

UDC 81
UDC 82
UDC 008

ISSN 2545-3998

ПАЛИМПСЕСТ

МЕЃУНАРОДНО СПИСАНИЕ ЗА ЛИНГВИСТИЧКИ, КНИЖЕВНИ
И КУЛТУРОЛОШКИ ИСТРАЖУВАЊА

PALIMPSEST

INTERNATIONAL JOURNAL FOR LINGUISTIC, LITERARY
AND CULTURAL RESEARCH

ГОД. II, БР. 3
ШТИП, 2017

VOL. II, NO 3
STIP, 2017

ПАЛИМПСЕСТ

Меѓународно списание за лингвистички, книжевни
и културолошки истражувања

PALIMPSEST

International Journal for Linguistic, Literary
and Cultural Research

Год. II, Бр. 3
Штип, 2017

Vol. II, No 3
Stip, 2017

ISSN 2545-3998

<http://js.ugd.edu.mk/index/PAL>

ПАЛИМПСЕСТ

Меѓународно списание за лингвистички, книжевни
и културолошки истражувања

ИЗДАВА

Универзитет „Гоце Делчев“, Филолошки факултет, Штип,
Република Македонија

ГЛАВЕН И ОДГОВОРЕН УРЕДНИК

Ранко Младеноски

УРЕДУВАЧКИ ОДБОР

Виктор Фридман, Универзитет во Чикаго, САД
Толе Белчев, Универзитет „Гоце Делчев“, Република Македонија
Нина Даскаловска, Универзитет „Гоце Делчев“, Република Македонија
Ала Шешкен, Универзитет Ломоносов, Руска Федерација
Олга Панкина, НВО Македонски културен центар, Руска Федерација
Георгета Раца, Универзитет Банат, Романија
Астрид Симоне Грослер, Универзитет Банат, Романија
Горан Калоѓера, Универзитет во Риека, Хрватска
Дејан Дуриќ, Универзитет во Риека, Хрватска
Шандор Чегледи, Универзитет во Панонија, Унгарија
Ева Бус, Универзитет во Панонија, Унгарија
Хусејин Озбај, Универзитет Гази, Република Турција
Зеки Ѓурел, Универзитет Гази, Република Турција
Елена Дараданова, Универзитет „Св. Климент Охридски“, Република Бугарија
Ина Христова, Универзитет „Св. Климент Охридски“, Република Бугарија
Џозеф Пониах, Национален институт за технологија, Индија
Сатхарај Венкатесан, Национален институт за технологија, Индија
Петар Пенда, Универзитет во Бања Лука, Босна и Херцеговина
Данило Капасо, Универзитет во Бања Лука, Босна и Херцеговина
Мета Лах, Универзитет во Љубљана, Република Словенија
Намита Субиото, Универзитет во Љубљана, Република Словенија
Ана Пеличер-Санчез, Универзитет во Нотингам, Велика Британија
Мајкл Грини, Универзитет во Нотингам, Велика Британија
Татјана Гурин, Универзитет во Нови Сад, Република Србија
Диана Поповиќ, Универзитет во Нови Сад, Република Србија
Жан Пол Мејер, Универзитет во Стразбур, Република Франција
Жан Марк Веркруз, Универзитет во Артуа, Република Франција
Регула Бусин, Швајцарија
Натале Фиорето, Универзитет во Перуца, Италија
Оливер Хербст, Универзитет во Вурцбург, Германија

PALIMPSEST

International Journal for Linguistic, Literary
and Cultural Research

PUBLISHED BY

Goce Delcev University, Faculty of Philology, Stip,
Republic of Macedonia

EDITOR-IN-CHIEF

Ranko Mladenoski

EDITORIAL BOARD

Victor Friedman, University of Chicago, United States of America
Tole Belcev, Goce Delcev University, Republic of Macedonia
Nina Daskalovska, Goce Delcev University, Republic of Macedonia
Alla Sheshken, Lomonosov Moscow State University, Russian Federation
Olga Pankina, NGO Macedonian Cultural Centre, Russian Federation
Georgeta Rata, Banat University, Romania
Astrid Simone Grosler, Banat University, Romania
Goran Kalogjera, University of Rijeka, Croatia
Dejan Duric, University of Rijeka, Croatia
Sándor Czeglédi, University of Pannonia, Hungary
Éva Bús, University of Pannonia, Hungary
Husejin Ozbaj, GAZI University, Republic of Turkey
Zeki Gurel, GAZI University, Republic of Turkey
Elena Daradanova, Sofia University "St. Kliment Ohridski", Republic of Bulgaria
Ina Hristova, Sofia University "St. Kliment Ohridski", Republic of Bulgaria
Joseph Ponniah, National Institute of Technology, India
Sathyaraj Venkatesan, National Institute of Technology, India
Petar Penda, University of Banja Luka, Bosnia and Herzegovina
Danilo Capasso, University of Banja Luka, Bosnia and Herzegovina
Meta Lah, University of Ljubljana, Republic of Slovenia
Namita Subiotto, University of Ljubljana, Republic of Slovenia
Ana Pellicer Sanchez, The University of Nottingham, United Kingdom
Michael Greaney, Lancaster University, United Kingdom
Tatjana Durin, University of Novi Sad, Republic of Serbia
Diana Popovic, University of Novi Sad, Republic of Serbia
Jean-Paul Meyer, University of Strasbourg, French Republic
Jean-Marc Vercruyse, Artois University, French Republic
Regula Busin, Switzerland
Natale Fioretto, University of Perugia, Italy
Oliver Herbst, University of Wurzburg, Germany

РЕДАКЦИСКИ СОВЕТ

Драгана Кузмановска
Толе Белчев
Нина Даскаловска
Билјана Ивановска
Светлана Јакимовска
Марија Леонтиќ
Јована Караникиќ Јосимовска

ЈАЗИЧНО УРЕДУВАЊЕ

Даница Гавриловска–Атанасовска (македонски јазик)
Весна Продановска (англиски јазик)
Толе Белчев (руски јазик)
Билјана Ивановска (германски јазик)
Марија Леонтиќ (турски јазик)
Светлана Јакимовска (француски јазик)
Јована Караникиќ Јосимовска (италијански јазик)

ТЕХНИЧКИ УРЕДНИК

Славе Димитров

АДРЕСА

ПАЛИМПСЕСТ
РЕДАКЦИСКИ СОВЕТ
Филолошки факултет
ул. „Крсте Мисирков“ бр. 10-А
п. фах 201
МК-2000 Штип, Македонија
ISSN 2545-3998
<http://js.ugd.edu.mk/index/PAL>

Меѓународното научно списание „Палимпсест“ излегува двапати годишно во печатена и во електронска форма на посебна веб-страница на веб-порталот на Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип:

<http://js.ugd.edu.mk/index.php/PAL>

Трудовите во списанието се објавуваат на следните јазици: македонски јазик, англиски јазик, германски јазик, француски јазик, руски јазик, турски јазик и италијански јазик.

Трудовите се рецензираат.

EDITORIAL COUNCIL

Dragana Kuzmanovska
Tole Belcev
Nina Daskalovska
Biljana Ivanovska
Svetlana Jakimovska
Marija Leontik
Jovana Karanikik Josimovska

LANGUAGE EDITORS

Danica Gavrilovska-Atanasovska (Macedonian language)
Vesna Prodanovska (English language)
Tole Belcev (Russian language)
Biljana Ivanovska (German language)
Marija Leontik (Turkish language)
Svetlana Jakimovska (French language)
Jovana Karanikik Josimovska (Italian language)

TECHNICAL EDITOR

Slave Dimitrov

ADDRESS

PALIMPSEST
EDITORIAL COUNCIL
Faculty of Philology
Krste Misirkov 10-A
P.O. Box 201
MK-2000, Stip, Macedonia
ISSN 2545-3998
<http://js.ugd.edu.mk/index/PAL>

The International Scientific Journal “Palimpsest” is issued twice a year in printed form and online at the following website of the web portal of Goce Delcev University in Stip:
<http://js.ugd.edu.mk/index.php/PAL>

Papers can be submitted and published in the following languages: Macedonian, English, German, French, Russian, Turkish and Italian language.

All papers are peer-reviewed.

СОДРЖИНА / TABLE OF CONTENTS

ПРЕДГОВОР

Ранко Младеноски, главен и одговорен уредник

FOREWORD

- 11 Ranko Mladenoski, editor-in-chief

ЈАЗИК / LANGUAGE

- 15 **Виолета Јанушева**
ПРАВИЛНАТА УПОТРЕБА НА НАВОДНИЦИТЕ ВО МАКЕДОНСКИОТ
ЈАЗИК – УСЛОВ ЗА СТАБИЛНОСТА НА ЈАЗИЧНАТА НОРМА
Violeta Januševa
THE CORRECT USE OF THE QUOTATION MARKS IN THE MACEDONIAN
LANGUAGE – A REQUIREMENT FOR THE STABILITY OF THE
LANGUAGE NORM
- 29 **Marija Leontik**
STANDART TÜRK DİLİNİN YUMUŞAKLIĞI VE AHENKLİLİĞİ
Marija Leontik
SOFTNESS AND MELODY IN STANDARD TURKISH LANGUAGE
- 41 **Милена Касапоска-Чадловска**
АТРИБУТОТ ВО ФРАНЦУСКИОТ ЈАЗИК И НЕГОВИТЕ ЕКВИВАЛЕНТИ
ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК: МЕТАЈАЗИЧНИ СЛИЧНОСТИ И РАЗЛИКИ
Milena Kasaposka-Chadlovska
THE ATTRIBUTE IN THE FRENCH LANGUAGE AND ITS EQUIVALENTS
IN THE MACEDONIAN LANGUAGE: METALANGUSTIC SIMILARITIES
AND DIFFERENCES
- 51 **Evaine Le Calvé Ivičević, Barbara Vodanović**
DES VERTES ET DES PAS MÛRES: FRUITS ET LÉGUMES DANS LES
PHRASÈMES FRANÇAIS ET CROATES
Evaine Le Calvé-Ivicevic, Barbara Vodanovic
TRICKY VEGGIES: FRUIT AND VEGETABLES IN FRENCH AND
CROATIAN PHRASES
- 63 **Валентина Милошевиќ-Симоновска**
ЈАЗИЧНАТА ПОЛИТИКА НА ФАШИЗМОТ ВО ИТАЛИЈА И БОРБАТА
ПРОТИВ ДИЈАЛЕКТИТЕ (АНТИДИЈАЛЕКТНА КАМПАЊА)
Valentina Milosevikj-Simonovska
LINGUISTIC POLITICS OF FASCISM AND THE BATTLE AGAINST
DIALECTS (ANTI-DIALECT CAMPAIGN)
- 69 **Meri Basovska, Biljana Ivanovska**
GERMAN NATIVE SPEAKERS' USE OF MODIFICATION DEVICES OF
THE SPEECH ACT OF REQUEST

79 Pierino Venuto
UN'IPOTESI: LANORMATASSO. L'IMPERFETTO SENZALABIODENTALE:
-EA -EVA NEI CANTI DI GIACOMO LEOPARDI
Pierino Venuto
HYPOTHESIS: TASSO'S RULE. THE IMPERFECT TENSE WITHOUT
LABIODENTAL: -EA -EVA IN THE GIACOMO LEOPARDI'S CANTI

89 Antonella Zapparrata
L'IMPORTANZA DELLA NUOVA LINGUA ITALIANA NE LA VITA
MILITARE DI DE AMICIS
Antonella Zapparrata
THE IMPORTANCE OF THE NEW ITALIAN LANGUAGE IN VITA MILITARE
BY E. DE AMICIS

КНИЖЕВНОСТ / LITERATURE

107 Franco Costantini
L'ÉTRANGER DI A. CAMUS E UOMINI E NO DI E. VITTORINI: UN
CONFRONTO
Franco Costantini
L'ÉTRANGER BY A. CAMUS E EOMINI E NO BY E. VITTORINI: A
COMPARISON

119 Марија Ѓорѓиева-Димова
ПАЛИМПСЕСТНА ТРАНСВЕРЗАЛА: ТОПОСОТ КАКО
ИНТЕРТЕКСТУАЛНА ИНТЕРСЕКЦИЈА
Marija Gjorgjieva Dimova
A PALIMPSESTIC TRANSVERSAL: TOPOS AS AN INTERTEXTUAL
INTERSECTION

129 Луси Караниколова-Чочоровска
ЗА ЖЕНСКИОТ МЕНТАЛИТЕТ И ИДЕНТИТЕТ ВО РАСКАЗОТ „ЖЕНАТА
НА ПОКОЈНИКОТ“ ОД БОРА СТАНКОВИЌ
Lusi Karanikolova-Cho chorovska
ABOUT FEMALE MENTALITY AND IDENTITY IN THE STORY „THE
DEAD MAN'S WIFE” BY BORA STANKOVIC

139 Kadriye Türkan
BALKAN TÜRK MASALLARINDA RÜYANIN İŞLEVLERİ
Kadrije Turkan
THE FUNCTION OF DREAM IN BALKAN TURKISH FOKTALES

149 Amra Memić
MARCEL PROUST AND ZEN-BUDDHISM (WHAT IS SATORI AND WHY IS
PROUST BUDDHISTS?)

- 161 Катерина Петровска-Кузманова**
УЛОГАТА НА ДИМИТАР И КОНСТАНТИН МИЛАДИНОВЦИ ВО
РАЗВОЈОТ НА МАКЕДОНСКАТА ФОЛКЛОРИСТИКА
Katerina Petrovska Kuzmanova
THE ROLE OF MILADINOVCI BROTHERS IN THE DEVELOPMENT
FOLKLORISTIC IN MACEDONIA

КУЛТУРА / CULTURE

- 171 Родна Величковска**
КАРТОГРАФИРОВАНИЕ КАК МЕТОД ОПРЕДЕЛЕНИЯ ГРАНИЦ
МУЗЫКАЛНЫХ ДИАЛЕКТОВ В МАКЕДОНСКОМ ОБЯДОВОМ
НАРОДНОМ ПЕНИИ
Rodna Velichkovska
MAPPING AS A METHOD FOR DETERMINING BOUNDARIES OF
MUSICAL DIALECTS IN MACEDONIAN RITUAL FOLK SINGING

- 183 Стојанче Костов**
КРАТОК ОСВРТ НА ОРСКАТА ТРАДИЦИЈА ВО ЕТНИЧКИТЕ ПРЕДЕЛИ
ЖЕГЛИГОВО, СРЕДОРЕК И СЛАВИШТЕ (СО ПОСЕБЕН АКЦЕНТ НА
НЕКОЛКУ СЕЛА ВО СРЕДОРЕК)
Stojanche Kostov
BRIEF OVERVIEW OF THE DANCE TRADITION IN THE ETHNIC
REGIONS OF ZHEGLIGOVO, SREDOREK AND SLAVISHTE (WITH
SPECIAL EMPHASIS OF SEVERAL VILLAGES IN SREDOREK)

- 193 Kamila Milkowska-Samul**
PER UNA NUOVA IMMAGINE DELLE DONNE IN TV ITALIANA – ALCUNE
RIFLESSIONI IN BASE ALLA FICTION GOMORRA
Kamila Milkowska-Samul
FOR A NEW IMAGE OF WOMEN ON ITALIAN TELEVISION – SOME
CONSIDERATIONS AROUND THE SERIES GOMORRA

- 205 Екатерина Намичева, Петар Намичев**
ТРАНСФОРМАЦИЈАТА НА КУЛТУРОЛОШКИОТ ПРОЦЕС ПОВРЗАН
СО ТРЕТМАНОТ НА ИСТОРИСКИТЕ ОБЈЕКТИ ВО ГРАДОТ
Ekaterina Namiceva, Petar Namicev
THE TRANSFORMATION OF THE CULTURAL PROCESSES RELATED TO
TREATMENT OF THE CITY HISTORICAL BUILDINGS

МЕТОДИКА НА НАСТАВАТА / TEACHING METHODOLOGY

- 219 Rea Lujčić**
TRANSLANGUAGING OR TRANSGRESSING LANGUAGE BORDERS TO
COMMUNICATE AND TO LEARN IN INTERNATIONAL SCHOOLS

229 Nuray Kayadibi, Necati Demir
MAKEDONYA'DA YAŞAYAN TÜRK ÇOCUKLARININ YAZILI ANLATIM
BECERİLERİ ÜZERİNE BİR İNCELEME
Nuray Kayadibi, Necati Demir
AN ANALYSIS OF WRITTEN EXPRESSIONS OF TURKISH CHILDREN
LIVING IN MACEDONIA

245 Tatjana Ilievska, Nina Daskalovska
ИНЦИДЕНТНО УСВОЈУВАЊЕ НА НОВ ВОКАБУЛАР ПРЕКУ ЧИТАЊЕ
НА БАШНИ
Tatjana Ilievska, Nina Daskalovska
INCIDENTAL VOCABULARY ACQUISITION THROUGH READING
FABLES

ПРИКАЗИ / BOOK REVIEWS

257 Ранко Младеноски
КНИЖЕВНИТЕ „ДЕШИФРИРАЊА“ НА ВЕНКО АНДОНОВСКИ
Ranko Mladenoski
LITERARY “DECODING” BY VENKO ANDONOVSKI

273 Марија Гркова
ПОЛЕЗЕН ТУРСКО-МАКЕДОНСКИ УЧЕБНИК ОД МАРИЈА ЛЕОНТИЌ
Marija Grkova
USEFUL TURKISH-MACEDONIAN TEXTBOOK BY MARIJA LEONTIC

ДОДАТОК / APPENDIX

281 ПОВИК ЗА ОБЈАВУВАЊЕ ТРУДОВИ
ВО МЕЃУНАРОДНОТО НАУЧНО СПИСАНИЕ „ПАЛИМПСЕСТ“
CALL FOR PAPERS
FOR THE INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL “PALIMPSEST”

ЈАЗИК

LANGUAGE

Виолета Јанушева

ПРАВИЛНАТА УПОТРЕБА НА НАВОДНИЦИТЕ ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК – УСЛОВ ЗА СТАБИЛНОСТА НА ЈАЗИЧНАТА НОРМА

Апстракт: Истражувањето се однесува на третиот развоен период од основното образование во РМ и има за цел: да го испита односот на Наставната програма по Македонски јазик кон употребата на знакот наводници; да ги анализира правописните содржини за наводниците во учебниците по Македонски јазик од гледна точка на нивната точност; да испита дали употребата на наводниците во учебниците по Македонски јазик, како и во учебниците по други предмети е правилна. Истражувањето има квалитативна парадигма (анализа на содржина) и дескриптивен дизајн. Примерок се учебниците по Македонски јазик и по други наставни предмети, Наставната програма и Правописот (1998 и 2015). Методите за обработка на податоците и донесување заклучоци се анализа, синтеза и компарација. Резултатите од истражувањето го покажуваат следново: мал број часови во Наставната програма за изучување на знакот наводници, мал број содржини за овој знак во учебниците по Македонски јазик, како и недостиг на објаснување за неговата употреба. Очекувано, наводниците, иако се однесуваат на мал број правописни правила, најмногу се употребуваат во учебниците по Македонски јазик, а помалку во учебниците по другите предмети. Покрај правилната употреба на овој знак, се забележуваат голем број недоследности, како и примери на погрешна употреба. Оттука, потребна е ревизија на постојната Наставна програма, како и на учебниците, зашто квалитетот на материјалот од кој учениците учат е предуслов за усвојување на правописната норма, а тоа, пак, влијае врз одржувањето на стабилноста на стандарднојазичната норма. Од истражувањето произлегува и потребата од дополнување на Правописот со нови правила за употребата на наводниците во согласност со потребите на секојдневната јазична практика.

Клучни зборови: *наводници, учебници, наставен процес, стандарднојазична норма.*

1. Вовед

Јазичниот и општествениот развој се неминовно поврзани. Во јазикот се рефлектираат општествените промени од сите сфери на човековото дејствување и тој неминовно се менува за да одговори на потребите на своите корисници. Македонскиот стандарден јазик, денес, како нормирана варијанта на општонародниот јазик е стабилизирани јазичен систем и во пишувана и во говорена форма. Еден од условите за одржување на стабилноста на стандарднојазичната норма е доследното почитување на правописните правила. Важно е да се посвети големо внимание на секој дел од правописот, а

особено на делот што се однесува на наводниците, затоа што во пишаната практика се јавуваат различни решенија, пропусти, па дури и грешки во однос на нивната употреба. Причините за тоа може да бидат од различна природа, како на пример, отсуството на соодветни правила во Правописот, отсуство на соодветни примери, непрецизност на правилата што се во тековна употреба, како и нивно непочитување.

Ако се има предвид дека еден од најважните услови за одржување на стабилноста на стандарднојазичната норма на македонскиот јазик е доследно почитување на правописните правила од неговите зборувачи, тогаш станува јасно зошто основното образование е особено важен период од развојот на учениците. Тоа е период кога учениците се наоѓаат во фаза на усвојување на основите на стандарднојазичната норма и од тој период зависи нивната натамошна правописна писменост. Оттука, пак, произлегува барањето за квалитет на правописните содржини што ги изучуваат учениците во овој период и за нивно особено акцентирање во наставниот процес. Наставата по Македонски јазик во основното образование е од исклучително значење, затоа што таа ги воведува учениците во основите на елементарната писменост, а тоа претставува гаранција за правописната писменост на учениците не само во наставата по Македонски јазик туку и во барањата од другите наставни предмети, но и воопшто во активностите поврзани со секојдневното живеење и работење. Според тоа, познавањето на правописот е клучен предуслов за успешното писмено изразување на учениците. Оттука произлегува и потребата за зголемување на бројот на часовите за изучување на правописните содржини посветени на наводниците, како и од нивна соодветност и правилност, а тоа ќе им помогне на наставниците поефикасно да ги реализираат активностите и да обрнат повеќе внимание на негување и култивирање на правописните норми.

Истражувањето има за цел: да го испита односот на Наставната програма по Македонски јазик за третиот развоен период од основното образование во РМ во однос на употребата на знакот наводници; да ги анализира правописните содржини посветени на наводниците во учебниците по Македонски јазик за третиот период од основното образование од гледна точка на нивната прецизност; да испита дали употребата на наводниците во учебниците по Македонски јазик, како и во учебниците по други предмети од третиот развоен период, е правилна и коректна. Доследната и правилна примена на наводниците во учебниците е, исто така, гаранција за стабилноста на јазичната норма, но, во исто време, и потврда за квалитетот на пишаните материјали од кои учат учениците. Се разбира, поквалитетен материјал, во смисла на правилна и доследна употреба на наводниците, е предуслов за правилно усвојување на правописната норма од учениците што, секако, се одразува врз нивната правописна писменост.

2. Резултати од досегашни истражувања

Бројот на пишани материјали што се однесуваат на одделни аспекти од правописот е голем, а тоа, секако, е резултат на зголемениот број отстапувања од правописната норма, што се очигледни во пишаната практика. Од поновите

истражувања се задржуваме на следниве: Негативната појава на нарушувањето на нормата го разгледува Ристовски во Давкова-Ѓорѓиева (2011). Тој укажува на видливиот процес на разградување на македонскиот јазик и смета дека ние како корисници на јазикот, не можеме и не смееме да бидеме помирени со некои девијантни јазични и правописни појави во општеството што се закоренуваат во јавната реч. Ристовски укажува на потребата од ново активирање на стручната јавност, односно на потребата за формирање на една официјална државна Правописна комисија која перманентно би го следела развојот на современиот стандард, би укажувала на девијантните појави и би предлагала нови решенија (стр. 206). Николовска во Давкова-Ѓорѓиева (2011) се осврнува на актуелната состојба во која функционира нормата на македонскиот стандарден јазик, т.е. на стихијата во врска со развојот и употребата на нормата. Николовска апелира на воспоставување комуникација и координација меѓу државните институции и стручњациите од областа на науката за јазикот и посебно од македонистиката, со цел да се засилат активностите за негување на стандарднојазичната норма (стр. 207). Пандева во Давкова-Ѓорѓиева (2011) укажува на тоа дека отстапувањето од основното правописно правило за употреба на големата буква е резултат на недоволното познавање на сопствениот мајчин јазик, како и на навлегувањето на нови зборови кои не се преведуваат, туку се пренесуваат онака како што налагаат правописните правила на јазикот од каде што се преземаат (стр. 207). Леонтиќ во Давкова-Ѓорѓиева (2011) го насочува вниманието кон проблемите што се јавуваат во транскрипцијата и ја истакнува неопходноста од доуточнувањето и дополнувањето на правописните правила во оваа област (стр. 207). Тасеска (2012) во својот магистерски труд покажува дека видот и бројот на правописните грешки во писменото изразување кај учениците е детерминиран од возраста на учениците и просечниот успех на учениците. Таа заклучува дека учениците од одделенска настава не знаат да ги применат наводниците и дека ги изостават во текстот напишан во директен говор. Јанушева и Јурукоска (2014) преку анализа на обемна литература укажуваат дека иако не постојат правила за употреба на косата црта, таа, сепак, се употребува во пишаната практика. Во трудот се потврдува потребата од посеопфатно нормирање и преиспитување на одредени правописни решенија воведени со кодификацијата (стр. 505 – 522). Јанушева и Јурукоска (2015) покажуваат дека постојат голем број отстапувања од правилата за употреба на големата и малата буква во однос на поими од областа на образованието во пишаната практика и укажуваат на потребата од дополнување на Правописот со нови правила и прецизирање на постојните (стр. 267 – 282). Јурукоска (2015) во својот магистерски труд, врз основа на пишан материјал од четирите функционални стилови, покажува голем број отстапувања во пишаната практика, во однос на употребата на цртата и цртичката. Јанушева и Јурукоска (2016), врз основа на анализата на Наставната програма и учебниците по Македонски јазик во основното образование, покажуваат дека е потребна итна ревизија на овие материјали, затоа што во нив постојат голем број пропусти и неточни информации во однос на објаснувањето на разликата меѓу правописните и интерпункциските

знаци, а во оваа смисла, особено се индикативни грешките во употребата и класификацијата на знакот наводници (стр. 233 – 246). Јанушева (во ревизија) врз основа на материјал од новинарскиот потстил покажува дека постојат голем број отстапувања во употребата на цртата како правописен и интерпункциски знак и на цртичката како правописен знак. Најчесто овие два знака се заменуваат еден со друг, без да се има предвид дека станува збор за два различни знака, кои имаат сопствени правописни правила. Употребата на цртата ја засегнува и употребата на наводниците кои, во оваа смисла, во директниот говор, често се заменуваат со цртичка.

Дадениот преглед покажува дека отстапувањата од јазичната норма најчесто се јавуваат како резултат на непознавање на развојните законитости на македонскиот јазик, на сè помалата грижа на родените зборувачи на македонскиот јазик за пишаната форма на јазикот, односно на непочитување на нормите на стандардниот јазик, но, секако, се резултат и на непрецизноста на одредени правописни правила.

3. Методологија на истражувањето

Истражувањето има квалитативна парадигма (анализа на содржина) и дескриптивен дизајн. Од методите за обработка на податоците и донесување научни заклучоци се употребуваат анализа, синтеза и компарација. Примерокот го претставуваат Наставната програма по Македонски јазик, учебниците по Македонски јазик, учебниците по другите предмети за третиот развоен период на основното образование во РМ и Правописот од 1998 и 2015 (делот за наводници). За да се реализира целта на трудот, на почеток, се анализира Наставната програма по Македонски јазик за третиот развоен период од основното образование во РМ од гледна точка на бројот на часовите предвиден за изучување на наводниците. Потоа, се анализираат правописните содржини во учебниците по Македонски јазик за третиот развоен период од гледна точка на нивната прецизност и јасност во однос на истите правила од Правописот. Поради тоа што во РМ, барем засега, не постојат учебници понови од 2010 г., предвид е земено изданието на Правописот од 1998. Понатаму, се испитува употребата на наводниците во учебниците по Македонски јазик, како и во учебниците по други предмети од третиот развоен период од гледна точка на нивната правилност и доследност. Потврда за правилноста и доследноста претставуваат правилата во Правописот од 1998. На крај, поради големото значење, употребата на наводниците во учебниците се поставува во контекст на најновото издание на Правописот (2015).

4. Резултати и дискусија

4.1. Наставна програма по Македонски јазик за седмо одделение

Во оваа Наставна програма се истакнува оспособувањето на учениците за примена на македонскиот јазик во сите видови комуникација, како и дека „предметот Македонски јазик создава основа за примена на здобиените знаења за стандарднојазичната норма...“ (Наставна програма, 2008а, стр. 3). Во Програмата се истакнати и целите на наставата по Македонски јазик за

развојниот период од седмо до деветто одделение. Меѓу другото, се очекува ученикот правилно да ги употребува правописните норми (Наставна програма, 2008а, стр. 4). Но, разочарува фактот што меѓу целите на наставата за седмо одделение, ниту една не се однесува на правописот (Наставна програма, 2008а, стр. 5). Понатаму во програмското подрачје Јазик, се гледа дека е застапена само една правописна содржина и тоа употребата на интерпункциските знаци: црта, цртичка, загради, ѕвездичка, апостроф. Конкретните цели за оваа наставна единица покажуваат дека се очекува ученикот да ги разликува правописните и интерпункциските знаци и да знае правилно да ги употребува интерпункциските знаци. Во рамките на активностите на часот, се препорачуваат вежби за правилна употреба на наведените знаци во писменото изразување (Наставна програма, 2008а, стр. 6 – 9).

4.2. Наставна програма по Македонски јазик за осмо одделение

Меѓу целите на наставата во осмо одделение, само една се однесува на правописните содржини, и тоа ученикот да се оспособи правилно да го применува правописот на одделни форми, при употребата на ј, љ, њ, в, ф, ц, ќ, ѓ и х (Наставна програма, 2008б, стр. 4). Во програмското подрачје Јазик, застапена е само една правописна содржина која се однесува на правописот на форми со овие гласови, што е наведено и во конкретните цели. Во рамките на активностите на часот, се препорачуваат вежби на однапред подготвени текстови со грешки каде се неправилно напишани или ненапишани овие согласки (Наставна програма, 2008б, стр. 5 – 8).

4.3. Наставна програма по Македонски јазик за деветто одделение

Меѓу целите на оваа Програма, само една се однесува на правописот, и тоа ученикот да се оспособи правилно да ги употребува интерпункциските и правописните знаци, но не е наведено за кои знаци станува збор (Наставна програма, 2009, стр. 4). Во програмското подрачје Јазик во конкретните цели се очекува ученикот да знае да прави разлика меѓу правописните и интерпункциските знаци, а во рамките на активностите се препорачуваат вежби за нивна употреба, но, повторно, не е наведено за кои знаци станува збор (Наставна програма, 2009, стр. 6 – 8).

Прегледот на Наставната програма по Македонски јазик за третиот развоен период покажува дека бројот на часови предвиден за изучување на правописни содржини е незначителен. Анализата покажува дека се предвидени само три правописни содржини (по една во седмо, осмо и деветто одделение), а само една од нив се однесува на разликата меѓу правописните и интерпункциските знаци (во која, секако, треба да се споменат и наводниците), но, за жал, не е наведено за кои знаци станува збор. Оттука, произлегува и барањето за ревизија на Наставната програма, за конкретизација на разликата меѓу правописните и интерпункциските знаци, за акцентирање на значењето на наводниците, како и за зголемување на бројот на правописни содржини.

5. Учебници по Македонски јазик за седмо одделение

Учебникот по Македонски јазик (Димковска, Цветковиќ) во целост е напишан според Наставната програма за седмо одделение и содржи само една правописна содржина што се однесува на правописот на знаците: црта, цртичка, загради, ѕвездичка апостроф. Наводниците воопшто не се споменуваат (стр. 163 – 164). Учебникот на Велкова и Јовановска (2009), исто така, содржи само една правописна содржина што се однесува на наведените знаци. И во него наводниците воопшто не се споменуваат (стр. 122 – 124).

5.1. Учебници по Македонски јазик за осмо одделение

Во учебникот на Богдановски (стр. 36 – 39) и на Бојковска и др. (2009, стр. 80 – 87), застапена е само една правописна содржина, и тоа онаа која се забележува во Наставната програма за осмо одделение, а тоа е правопис на форми што ги содржат согласките ј, љ, њ, ќ, ѓ, ц, в, ф. Во учебникот на Велкова и Јовановска, (стр. 52 – 53) застапени се само четири согласки ј, љ, њ и в, а преостанатите, што се застапени во другите два учебника, препорачани и во Наставната програма не се застапени. Наводниците, во овие учебници, не се споменуваат.

5.2. Учебници по Македонски јазик за деветто одделение

За деветто одделение достапен е само учебникот на Велкова и Јовановска (2010, стр. 46). Во него само на една страница се набројуваат интерпункциските знаци, а меѓу нив се споменуваат наводниците. Потоа, само со една реченица се укажува дека некои интерпункциски знаци се употребуваат како правописни, а во продолжение се наведени сите.

Прегледот на учебниците покажува дека се тие изработени во согласност со Наставната програма, па останува да се заклучи дека бројот на правописни содржини е незначителен. Анализата покажува дека само во деветто одделение се спомнува знакот наводници, но објаснувањето е многу кратко и погрешно затоа што наводниците не се употребуваат како правописен, туку само како интерпункциски знак. (Правопис, 1998, стр. 140 – 146).

5.3. Употреба на наводниците во учебниците по Македонски јазик и по други наставни предмети за третиот развоен период

Во продолжение се наведува во кои случаи најчесто се употребуваат наводниците и се испитува дали е таа употреба во согласност со правописните норми. (Правопис, 1998, стр. 140 – 146). Исто така, употребата на наводниците се разгледува во контекст на најновото издание на Правописот од 2015 г. и се анализираат некои од правилата.

5.3.1. Точна употреба на наводниците

Во наводници се ставаат: **а)** наслови на литературни творби од домашни и светски автори (митови, песни, раскази, романи, драми, радиодрами), имиња на улици, имиња на филмови, на текстови, на награди, на училишта, кошаркарски клубови, ора, натпревари, музички композиции, пиеси, опери, песни, мјузикли, невладини организации, домашни и странски програми,

декларации, детски хорови, културни домови, извадоци од литературни дела. (Бојковска и др. 2009, стр. 5, 9, 16, 17, 23; Димковска, Цветковиќ, стр. 56, 66, 74, 85, 100, 156, 184; Велкова, Јовановска, стр. 5, 10; Велкова, Јовановска, 2009, стр. 9, 17, 68; Богдановски: стр. 4, 34, 58, 97, 98, 115; Трајкова-Костовска и др., 2010, стр. 14, 41. 43, 44, 73; Велкова, Јовановска, стр. 118; Ѓорѓевиќ: 14; Карапанцевски, Белческа-Карапанцевска, 2010, стр. 77, 105; Димова и др., 2010, стр. 22, 25, 26, 41, 64, 69, 104; Димова и др., 2010а, стр. 6, 11, 48, 52, 54; Угриновски, Василески, стр. 22, 63). Во Правописот (1998, стр. 141, т. 389 а) меѓу случаите кога се употребуваат наводници не се спомнати некои од горенаведените примери. Меѓутоа, синтагмата „и др.“ во точка а од правилото, како и „итн.“ од Правописот од 2015 (стр. 124, т. 300) претставуваат потврда дека и тие се вклучуваат во случаи на правилна употреба на наводниците; б) зборови кои сакаме на некој начин да ги истакнеме. (Бојковска и др., 2009, стр. 21; Димковска, Цветковиќ, стр. 41; Велкова, Јовановска, стр. 63; Велкова, Јовановска, 2009, стр. 152; Темков, 2010, стр. 6; Маркоски, 2010, стр. 64; Угриновски, Василески, стр. 9, 32; Карапанцевски, Белческа-Карапанцевска, 2010, стр. 3, 29; Карапанцевски, Белческа-Карапанцевска, 2010а, стр. 21; Димова и др., 2010, стр. 37; Димова и др. 2010а, стр. 65). Ова правило во Правописот од 1998 не постои, но е вклучено во Правописот од 2015 (стр. 124, т. 299 а и б). Ако се има предвид дека учебниците се напишани пред излегувањето на Правописот од 2015 г., тогаш е јасно дека авторите не можеле да го имаат предвид ова правило, но дека, сепак, ја почувствувале потребата од употреба на наводници за да истакнат или нагласат одредени зборови. Вклучувањето на ова правило како засебно во Правописот од 2015 е, секако, релевантно за пишаната практика. Но, од друга страна, може да се каже дека е правилото премногу општо и дека постои можност да се ставаат во наводници зборови кои според Правописот не треба да се ставаат во наводници, на пример, општопознати изрази и пословици (Правопис, 2015, стр. 123, т. 295), од едноставна причина што според личното видување на авторот треба да се нагласат. Дали, во овој случај, станува збор за точна или погрешна употреба на наводниците? Оттука произлегува потребата за прецизирање на новото правило.

5.3.2. Недоследности при употреба на наводниците

Во однос на употребата на наводниците во учебниците се забележуваат голем број недоследности. Имено, на едно место во учебниците, во наводници се ставаат извадоци, на пример, од песни или раскази, а на друго место, во истиот случај, во извадок од песна и во насловот на песната или расказот не се употребени наводници. Или, имињата на литературни дела во ист учебник на едно место се наведени со наводници, на друго место со коси букви, а на трето место со задебелени букви. Има случаи каде името е наведено и со коси и со задебелени букви или е ставено и во наводници и предадено со коси букви или со задебелени букви. И покрај тоа што ова не може да се третира како грешка во употребата на наводниците, сепак ваквата недоследна употреба, во голема мера, влијае врз пишаната практика на учениците, кои, од своја страна, може да бидат и збунети за тоа дали треба или не треба да се употребат

наводници во конкретниот случај. Ваков вид недоследности се забележуваат кај имиња на литературни дела, слики, ансамбли, цртежи, телевизиски емисии, научни списанија, книги, фрески, музички композиции, музички манифестации, опери, симфонии. (Бојковска и др. 2009, стр. 8, 9, 16, 74; Димковска, Цветковиќ, стр. 15, 75, 194; Велкова, Јовановска, стр. 7, 8, 10, 54, 65, 92, 93; Богдановски, стр. 7, 21, 55, 103; Димова и др. 2010 а, стр. 24, 45; Ордев, Ордев, 2010, стр. 15; Ордев, 2009, стр. 12, 44; Димова и др., 2010а, стр. 9, 13, 55, 61, 64, 72, 77; Велкова, Јовановска, 2009, стр. 7, 21). Во Правописот од 1998 (стр. 142, т. 389 б) се укажува на тоа дека наводниците може да се испуштат ако од околниот текст се знае на што се однесува името, а како пример се наведени имињата на клубовите и на литературните дела. Ова укажување се потврдува и со Правописот од 2015 (стр. 125, т. 302) каде уште се истакнува дека наводниците може да се испуштат и во случај кога името е означено на некој друг начин, со затемнети, коси или подвлечени букви, а како пример се наведени спортски друштва, филмови, книги, весници и секаков вид здруженија. Може да се тврди дека авторите на учебниците го имале предвид правилото од Правописот од 1998. Меѓутоа, ова правило, како и тоа во Правописот од 2015 може да доведе до сериозно нарушување на правописната норма во однос на употребата на наводниците. Во пишаната практика секој автор, врз основа на овие две правила, може да тврди дека не употребува наводници затоа што се знае или се подразбира на што се однесува името. Во таа смисла, останува отворено прашањето за тоа во кои случаи би се употребувале наводниците и за тоа што би им кажал наставникот на учениците за употребата на наводниците, зашто неупотреба на наводниците, на пример, во име на песна, може да значи и дека ученикот не го знае правилото за нивна употреба. Исто така, може да се случи наводниците да се изостават во случај кога се предаваат зборови така како што се искажани и напишани, зашто авторот може да претпостави дека во тој случај се знае или се подразбира дека треба да се употребат наводници. Уште повеќе ова се однесува на точка 302 од Правописот од 2015, во која се вели дека наводниците може да се изостават ако името е на некој друг начин означено, со коси, подвлечени или задебелени букви. Тоа значи дека ако името на песната, на пример, е напишано со задебелени букви, не мора да се стави во наводници. Повторно, во што ќе се состои поучувањето на наставникот во однос на употребата на наводниците? Или наставникот ќе поучува за тоа каде не мора да се употребат наводниците? Како и да е, иако двете правила имаат сопствена логика и се однесуваат само на имиња, тие може да предизвикаат сериозни проблеми во правилата за употреба на наводниците, особено во наставата по Македонски јазик. Во прилог на ова тврдење, се наведува следново. Имено, во учебникот на Богдановски под името на сликата е напишано **Тицијан: Девојка пред огледало** (стр. 51), значи и името на авторот и името на сликата се дадени со задебелени букви. Оттука, не е јасно што е тоа што се подразбира и што се знае од околниот текст. Изоставането на наводниците во однос на имиња кога се тие на некој друг начин означени се наведува како правило во новото издание на Правописот. Авторите тоа не можеле да го имаат предвид, зашто учебниците во тековна употреба не се

понови од 2010 г. Оттука, може да се постави прашањето за тоа зошто авторите употребуваат задебелени или коси букви, кога на располагање им стојат наводниците.

5.3.3. Погрешна употреба на наводниците

Погрешната употреба на наводниците се забележува во неколку случаи и се однесува на употреба на несоодветен компјутерски фонт или, пак, на непочитување на нормата: **а)** несоодветен компјутерски фонт: „ ... “. (Бојковска и др., 2009, стр. 8; Димковска, Цветковиќ, стр. 9; Богдановски, стр. 59). Или, пак: „ ... “. (Трајкова-Костовска и др., 2010, стр. 6, 13, 14, 15, 24, 27, 28, 29, 32; Богдановски, стр. 94; Карапанцевски, Белческа-Карапанцевска, 2010, стр. 3, 39); **б)** и влезните и излезните наводници се напишани горе и на почетокот и на крајот од името и тоа во име на слика, на расказ и со погрешен фонт: " ... ". (Велкова, Јовановска, стр. 55; Богдановски, стр. 52, 90; Павлов, Павлов, стр. 54, 105; Димова и др., 2010, стр. 58; Димова и др., 2010а, стр. 43; Димковска, Цветковиќ, стр. 93); **в)** со празно место по влезните и пред излезните наводници. (Богдановски, стр. 133); **г)** со празно место по влезните наводници. (Димова, 2010а, стр. 60); **д)** се бара да се напише песна на одредена тема или со одреден наслов, а темата или насловот се ставени во наводници. (Бојковска и др. 2009, стр. 29; Димковска, Цветковиќ, стр. 46, 56, 65; Велкова, Јовановска, стр. 17; Велкова Јовановска, 2009, стр. 108; Богдановски, стр. 12; Угриноски, Василески, стр. 36; Димова и др., 2010а, стр. 25). Иако е општо познато дека насловот на темата не се става во наводници, сепак, во низа случаи наводниците се употребени во ваков случај. Единственото објаснување е дека авторите ги искористиле наводниците за да ја нагласат или да ја истакнат темата. Од друга страна, ова повторно ја потврдува потребата од прецизирање на правилото од Правописот од 2015 (стр. 124, т. 299 а и б); **ѓ)** не се ставени во наводници, ниту со задебелени, ниту со закосени букви: име на национален парк, име на дело, расказ, манастир, извадоци од песни, име на филм, фестивал, фабрика. (Велкова, Јовановска, 2009, стр. 60, 93; Богдановски, стр. 68; Ордев, Ордев, 2010, стр. 15; Димова и др., 2010а, стр. 22, 40, 45; Павлов, Павлов, стр. 131); **е)** со празно место по влезните наводници, а излезните се поставени долу: „ Мост во Ланглуа,„. (Богдановски, стр. 2, 61); Според Правописот општопознати поговорки, изрази и пословици не се изделуваат со наводници (Правопис, 2015, стр. 123. т. 295). Но, има случаи каде и поговорки и гатанки се ставени во наводници, најверојатно за да се истакнат и нагласат. (Велкова, Јовановска, стр. 32; Темков, 2010, стр. 53). Ова е уште една потврда за потребата од прецизирање на правилото. (Правопис, 2015, стр. 124, т. 299 а и б).

5.3.4. Непостоење на правило

Во Правописот од 1998 и од 2015 г. не постои правило што регулира како да се постапува со извадокот од песна во однос на наводниците. Во испитуваните материјали се среќаваат двојни решенија, дури и во ист учебник: **а)** влезни наводници, почеток на извадок, извадок, точка, а потоа излезните наводници: „ Видиш ... жалба.“. (Велкова, Јовановска, 2009, стр. 5,

22); **б**) влезни наводници, почеток на извадок, извадок, наводници, па потоа точка. (Велкова, Јовановска, 2009, стр. 49; Богдановски, стр. 6; Димова и др. 2010, стр. 43). Останува да се користи одредена логика и да се каже дека штом се почнува со наводници, се завршува со наводници, па дури потоа се става точка. Практиката треба да го потврди или демантира ова решение. Општо е познат фактот дека наводниците во англискиот јазик се предаваат на поинаков начин отколку во македонскиот јазик, односно влезните се пишуваат горе на почетокот, а излезните, исто така, горе на крајот. Во учебниците по Музичко образование, авторите ги употребиле наводниците на начин што предизвикува дилеми или отвора можности за воведување на ново правило. Имињата на мелодиите, цез-мелодиите, песните, стиловите во музиката и сл. на македонски јазик, правилно се поставени во наводници според нормата во македонскиот јазик. Меѓутоа, има имиња на мелодии и еден стил во музиката што се напишани во оригинал на англиски јазик и во нив се употребуваат наводници според нормите во англискиот јазик: “Blue Bossa”, “rock’n’roll”, “Hello”. (Димова и др., 2010, стр. 112, 115, 116; Димова и др., 2010а, стр. 36). Оттука се поставува прашањето дали е правописно имињата на песните дадени во оригинал да се транскрибираат, а потоа да се употребат наводници според нормата во македонскиот јазик или, пак, се дозволува употреба на име во оригинал и наводници според нормата во туѓиот јазик. Во Правописот од 1998 и 2015 г., исто така, не постои правило што регулира како треба да се постапи во однос на наводниците во случај кога директната реч завршува со име што, според Правописот, треба да е ставено во наводници: „Одам во (име на кафуле) „Скандал“?. Дали на местото од прашалникот треба повторно да се постават наводници за да се заврши директната реч? Во овој случај, можат да се наведат неколку решенија: наједноставно е името да не се става во наводници, под претпоставка дека се знае на што се однесува, но погоре веќе се спомна дека е тоа проблематично од повеќе аспекти; името може да се предаде со закосени, задебелени и потцртани букви за да се избегнат наводниците и директната реч да заврши со наводници, но и овој начин не се покажува како особено погоден; името може да се стави во полунаводници, а потоа да се ставаат излезни наводници. Но, барем засега, на полунаводниците не им се припишува таква улога; може да се ставаат излезни наводници два пати, еднаш во името на кафулето и еднаш како знак за завршување на директната реч. Идните изданија на Правописот треба да понудат соодветни решенија.

6. Заклучок

Од спроведената анализа, може да се извлечат повеќе заклучоци и предлог-насоки. Очигледно е дека во Наставната програма се предвидуваат мал број часови посветени на наводниците, па оттука произлегува потребата од нејзина ревизија. Во согласност со Наставната програма и бројот на содржини во учебниците по Македонски јазик е незначителен, дадени се само три наставни содржини од програмското подрачје Јазик, а ниту една од нив не се однесува на наводниците. Оттука, исто така, произлегува заклучокот дека е потребна ревизија и на учебниците. Очекувано, наводниците најмногу се употребуваат

во учебниците по Македонски јазик, иако не е за занемарување нивната употреба и во учебниците по другите наставни предмети. Истражувањето покажува дека, во голем број случаи, употребата на наводниците е во согласност со стандарднојазичната норма, но овие случаи се однесуваат само на едно правило од Правописот од 1998 г. и на две правила од Правописот од 2015, при што правилото од Правописот од 2015 г. (стр. 124, 299, т. а и б) треба да се прецизира, зашто внесува дополнителна забуна за она што треба и не треба да биде ставено во наводници. Тоа може негативно да влијае врз употребата на наводниците. Други правила за употребата на наводниците воопшто не се споменуваат. Анализата покажува дека постојат недоследности во употребата на наводниците, а тие недоследности негативно влијаат врз усвојувањето и употребата на наводниците од учениците. Покрај случаите на точна употреба, се јавуваат и примери за грешна употреба, што повторно го налага заклучокот за ревизија на учебниците и прецизирање на правилата, зашто поквалитетен материјал од кој учениците учат е предуслов за правилно усвојување на нивната правописната норма од учениците, а тоа, пак, влијае врз одржување на стабилноста на стандарднојазичната норма. Анализата покажува дека постои и употреба на наводниците што не е регулирана со правило во Правописот од 1998 и 2015 г., а тоа, пак, ја потврдува потребата од дополнување на идните изданија на Правописот со нови правила и прецизирање на постојните.

Користена и експерирана литература

- Богдановски, Т. *Македонски јазик за седмо одделение осумгодишно основно образование*. Скопје: МОН. <http://bit.ly/2ikFHh6>, 3.9. 2015.
- Бојковска, С., Алексова, Г., Пандев, Д., Гочкова, К. (2009). *Македонски јазик за VII одделение за осумгодишно основно образование*. Скопје: МОН. <http://bit.ly/2jk62Kz>, 3.9. 2015.
- Велкова, С., Јовановска, С. *Македонски јазик за VII одделение за основно образование*. Скопје: МОН. <http://bit.ly/2iHbFBP>, 4.9. 2015.
- Велкова, С., Јовановска, С. (2009). *Македонски јазик за VI одделение за основно образование*. Скопје: МОН. <http://bit.ly/2jk9W6a>, 4.9. 2016.
- Димковска, Б., Цветковиќ, С. *Македонски јазик за VI одделение основно образование*. Скопје: МОН. <http://bit.ly/2jkbTJJ>, 4.9. 2016.
- Видоески, Б., Димитровски, Т., Конески, К., Угринова-Скаловска, Р. (1998). *Правопис на македонскиот литературен јазик* (издание со изменет и дополнет текст). Скопје: Просветно дело.
- Група автори. (2015). *Правопис на македонскиот јазик*. Скопје: Институт за македонски јазик „К. Мисирков“.
- Димова, С., Ангеловска, В., Васиќ-Стефановска, М. (2010). *Музичко образование за VIII одделение осумгодишно основно образование*. Скопје: МОН. <http://bit.ly/2jEMuE6>, 4.9. 2016.
- Димова, С., Ангеловска, В., Васиќ-Стефановска, М. (2010а). *Музичко образование за седмо одделение осумгодишно основно образование*. Скопје: МОН. <http://bit.ly/2ikGgHC>, 5.9. 2016.

Ѓорѓевиќ, Д. *Информатика за VI одделение за осумгодишното основно образование и за VII одделение на деветгодишното образование*. Скопје: МОН. <http://bit.ly/2jwlFy5>, 5.9. 2016.

Јанушева, В., Јуруковска, Ј. (2014). Правописот на македонскиот стандарден јазик во практична употреба. „Филолошки студии“, т. 2, *Современиот социум во културата, јазикот, литературата*, стр. 505 – 522. Институт за македонска литература, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ – Скопје. <http://bit.ly/2jk9vcp> и <http://bit.ly/2idQAmy>, 11.12. 2014.

Јанушева, В., Јуруковска, Ј. (2015). Големата (малата буква) во пишаната практика на стандардниот македонски јазик (поими од областа на образованието). „Филолошки студии“, бр. 2, *Современиот социум во културата, јазикот, литературата*, стр. 267 – 282. Институт за македонска литература, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ – Скопје. <http://bit.ly/2j7Ckeu> и <http://bit.ly/2ih6gQW>, 27.12. 2015.

Januševa, V. (под ревизија во *Journal of Language and Linguistic Studies*). The use of dash and hyphen as punctuation and orthographic marks in the newspaper sub-style of the Macedonian standard language. <http://bit.ly/2iH6ySo>, 12.6. 2016.

Januševa, V., Jurukovska, J. (2016). The Relevance of the Difference between Punctuation and Orthographic Marks in Teaching the Macedonian Language in Primary Education. *International Journal of Language Academy, No. 11, v. 4 (2)*, pp. 233 – 246 Doi Number: <http://dx.doi.org/10.18033/ilja.385>

Јуруковска, Ј. (2016). *Цртата и цртчката во пишаната практика на македонскиот стандарден јазик*. Битола: Универзитет „Св. Климент Охридски“, Педагошки факултет. Необјавен магистерски труд.

Карапанцевски, М., Белчевска-Карапанцевска, Л. (2010). *Физичко и здравствено образование за 7-мо одделение*. Скопје: МОН. <http://bit.ly/2iH79DC>, 5.9. 2016.

Карапанцевски, М., Белчевска-Карапанцевска, Л. (2010а). *Физичко и здравствено образование за VIII одделение во осумгодишно образование*. Скопје: МОН. <http://bit.ly/2jEJgAS>, 6.9. 2016.

Леонтиќ, М. (2011). Стандарнојазичната норма на македонскиот јазик и транскрипцијата на турските лични имиња. Во Давкова-Ѓорѓиева – Прикази од Зборник на трудови од 14. научен собир: Стандарнојазичната норма и македонскиот јазик – јазикот и идентитетот. 20. книга од едицијата Јазикот наш денешен. *Македонски јазик, LXII*, стр. 207. Скопје. <http://bit.ly/2j8Erz0>, 29.10. 2015.

Маркоски, Б. (2010). *Географија за VIII одделение на осумгодишното основно образование*. Скопје: МОН. <http://bit.ly/2jEJjbw>, 6.9. 2016.

Маркоски, Б. (2009). *Географија за VII одделение во основното осумгодишно образование*. Скопје: МОН. <http://bit.ly/2j7zXYL>, 6.9. 2016.

Наставна програма по Македонски јазик за VII одделение во деветгодишното основно образование. (2008а). Скопје: Биро за развој на образованието. <http://bit.ly/2jENk3S>, 2.9. 2015.

Наставна програма по Македонски јазик за VIII одделение во деветгодишното основно образование. (2008б). Скопје: Биро за развој на образованието. <http://bit.ly/2ih4yzz>, 2.9. 2015.

Наставна програма по Македонски јазик за IX одделение во деветгодишното основно образование. (2009б). Скопје: Биро за развој на образованието. <http://bit.ly/2ihaSGR>, 2.9. 2015.

Николовска, В. (2011). Нормата и македонската наука за јазикот. Во Давкова-Ѓорѓиева – Прикази од Зборник на трудови од 14. научен собир: Стандарнојазичната норма и македонскиот јазик – јазикот и идентитетот. 20. книга од едицијата Јазикот наш денешен. *Македонски јазик, LXII*, стр. 207. Скопје. <http://bit.ly/2j8Erz0>, 29.10. 2015.

- Ордев, Д. (2009). *Ликовно образование за седмо одделение*. Скопје: МОН. <http://bit.ly/2j7CeDD>, 6.9. 2016.
- Ордев, Д., Ордев, А. (2010). *Ликовно образование за 8 одделение*. Скопје: МОН. <http://bit.ly/2j27rpt>, 6.9. 2016.
- Павлов, Ѓ., Павлов, К. *Географија за VII одделение на осумгодишно основно образование*. Скопје: МОН. <http://bit.ly/2j8ySAG>, 6.9. 2016.
- Пандева, Л. (2011). Употребата на големата буква во реклами и во огласи. Во Давкова-Ѓорѓиева – Прикази од Зборник на трудови од 14. научен собир: Стандарднојазичната норма и македонскиот јазик – јазикот и идентитетот. 20. книга од едицијата Јазикот наш денешен, *Македонски јазик, LXII*, стр. 206. Скопје. <http://bit.ly/2j8Erz0>, 29.10. 2015.
- Ристовски, Б. (2011). Македонската стандарднојазична норма денеска. Во Давкова-Ѓорѓиева – Прикази од Зборник на трудови од 14. научен собир: Стандарднојазичната норма и македонскиот јазик – јазикот и идентитетот. 20. книга од едицијата Јазикот наш денешен. *Македонски јазик, LXII*, стр. 206. Скопје. <http://bit.ly/2j8Erz0>, 29.10. 2015.
- Тасеска, М. (2012). *Правописните грешки во писменото изразување кај учениците од I и II циклус од основното образование*. Битола: Универзитет „Св. Климент Охридски“, Педагошки факултет. Необјавен магистерски труд.
- Темков, К. (2010). *Етика за VI одделение*. Скопје: МОН. <http://bit.ly/2idUdsJ>, 7.9. 2016.
- Трајковска-Костовска, Г. Угриновски, К., Василески, К. (2010). *Граѓанско образование за VIII одделение*. Скопје: МОН. <http://bit.ly/2j7vKo7>, 7.9. 2016.
- Угриновски, К., Василески, К. *Граѓанско образование за VII одделение во осумгодишното основно образование*. Скопје: МОН. <http://bit.ly/2j8AcDE>, 7.9. 2016.

The Correct Use of the Quotation Marks in the Macedonian Language – A Requirement for the Stability of the Language Norm

Abstract: The research refers to the third developmental period of the primary education in Republic of Macedonia and it has three goals. First, to explore the Macedonian language-teaching curriculum regarding the use of the quotation marks. Then, to analyze the orthographic content dedicated to the quotation marks in Macedonian language textbooks regarding their preciseness and correctness. Finally, to examine whether the use of quotation marks in Macedonian language textbooks as well as in the textbooks for other teaching subject is correct or not. The research has qualitative paradigm (analysis of content) and descriptive design. The sample is consisted of Macedonian language textbooks and textbook for other teaching subjects. Analysis, comparison and synthesis are the methods used for processing the data and conclusions. The research shows that the Macedonian language-teaching curriculum anticipates small number of teaching hours dedicated to the quotation marks, thus the number of the content related to the quotation marks in Macedonian language textbooks is also small and there are almost no explanations. The research indicates that the quotation marks are used the most in Macedonian language textbooks, as we expected and less in the textbooks for other teaching subjects. Finally, the research suggests that although the quotation marks are used correctly in many examples, their use refer to small number of orthographic rules. In addition, there are inconsistencies in the use of quotation marks in many examples, and they are used in a wrong way. Therefore, there is a need of revision of the existent Macedonian language-teaching curriculum as well as of the textbooks, because the quality of the learning material is a crucial requirement for correct knowledge of the quotation marks' orthographic norm, and this affects the stability of the standard language norm. The research also shows that the current orthography should be supplemented with new rules for usage of quotation marks, regarding the needs of written practice.

Keywords: *quotation marks, textbooks, teaching process, standard language norm.*

